

RESERVEBUIT Jules: Grensmuur tussen Letland en Rusland vordert: Paranoia of noodzaak?

Bron: REUTERS

Bijschrift

Een patrouillewagen van de Letse grenswacht rijdt langs de nieuwgebouwde grenshekken langs de Russische grens in april 2016. REUTERS/Ints Kalnins

Jules Ortjens, Redactie Buitenland

Letland is bezig de Lets-Russische grens hermetisch af te sluiten. Riga zegt de ommuring noodzakelijk te vinden, Russische media noemt het grensproject “paranoïde”. Ondertussen is de Letse bevolking verdeeld over de kwestie, zoals het altijd verdeeld is wanneer buurland Rusland betrokken is. Is het Lets grensproject echt nodig?

Met veel onthaal presenteerde de Letse regering twee weken geleden het eerste stuk van de Russisch-Letse grensommuring. Een echte muur is het eigenlijk niet, het gaat om een bijna drie meter hoog hek met prikkeldraad. Daarachter schuilt een 12-meter brede grenszone met grenspatrouillewegen, wachttorens, beveiligingscamera's en een hypermodern sensorensysteem. En dat 93 kilometer lang, parallel aan de grens met Rusland. 21,1 miljoen euro heeft het grensproject gekost. De Letse Staatsgrenswacht hoopt nu geld te ontvangen voor nog eens 100 kilometer.

De relatie met Rusland is stroef, eigenlijk al sinds Letland haar onafhankelijkheid van de Sovjet-Unie uitriep in 1991. Toch benadrukken de Letse autoriteiten dat het grensproject niets te maken heeft met een wrok tegen de Russen. “De grensbeveiliging is broodnodig, niet omdat we een Chinese muur tussen Rusland en Letland willen bouwen, maar om het aantal illegale immigranten te beperken dat vanuit Rusland naar de EU komt”, liet de Letse minister van Binnenlandse Zaken weten aan de pers. Rusland zou simpelweg niet in staat zijn die migranten zelf tegen te houden. Maar zoveel illegale migranten zijn

het toch niet? De Staatsgrenswacht somt het aantal op in een e-mail aan *Trouw*: “In 2016 werden 369 illegale immigranten opgepakt, daarvan waren 250 Vietnamees”. Ter vergelijking, *Amnesty International* schat dat het aantal illegale migranten in Nederland oploopt tot enkele tienduizenden.

Letland: Een multiculturele uitdaging

Toch vinden veel Letten dat aantal illegale migranten aanzienlijk. Kristap, een 28-jarige programmeur uit het Lets grensstadje Aluksne, legt uit waarom hij denkt dat Letten zo sceptisch zijn tegenover vreemdelingen: “Je moet je voorstellen. 15 jaar geleden kon je als zwarte man in Riga veel racistische opmerkingen verwachten.” Hij ziet de houding tegenover vreemdelingen veranderen maar vindt wel dat Letten tijd nodig hebben. “Jullie West-Europeanen hebben al zo lang te maken met multiculturalisme. We doen het best goed als je beseft hoe snel dat bij ons is gegaan”.

Letland heeft overigens al zijn eigen multiculturele uitdaging: Ongeveer een op de drie Letten spreekt Russisch thuis en voelt zich vaak meer verbonden met buurland Rusland. Daardoor ligt het migrantenvraagstuk extra gevoelig in Letland: Want, als een Let zijn eigen Russischtalige burens niet kan vertrouwen, waarom zou hij dan Vietnamezen toe laten? Kristap vindt dat het wel meevalt met die vertrouwenskwesitie: “Natuurlijk is er strijd tussen Russen en Letten, maar het is strijd zoals die bestaat tussen broers en zussen”.

Veel Russische Letten vinden die strijd veel minder gemoedelijk. “Sommige Letten zijn heel open naar je, hoor,” zegt Rostislav (21), een etnisch-Russische student uit grensstad Daugavpils. “Maar soms voel je echt haat. Een klasgenootje van me had een hekel aan Russen. Hij kon me niet vertellen waarom”. Een stadsgenoot van Rostislav, Maxim (23), noemt zichzelf daarom liever geen Rus: “Het is beter als je me een Russische Let noemt. We spreken misschien Russisch thuis, maar we zijn gewoon Letse burgers”. Hij is sceptisch over de grensommuring: “Dat hek gaat écht geen migranten tegenhouden. Als je het mij vraagt is het hek een symbolische boodschap, om Rusland te laten zien dat we een onafhankelijk land zijn”. Rostislav is het daarmee eens: “Voor mij mag die grens maximaal open, we wonen immers zo dicht bij elkaar”.

Moskou: De grensmuur is gericht tegen ons

Russische staatsmedia gaat vaak een stapje verder in het veroordelen van het grensproject. “Dit is tegen ons gericht,” schreef Russisch staatsmedium *Sputnik*. “Er is geen rationele reden. Het gaat om paranoia en angst”. Het pro-Kremlinkanaal citeerde ook Russische oppositieleider Vladimir Zjirinovski: “Nu zullen Russen aan de ene kant van de grens door het prikkeldraad moeten kijken om hun Russische vrienden aan de andere kant te kunnen zien”. Zo zet Russische media Letland neer als een land dat wordt geregeerd door Russofobie. En die boodschap blijft ook in Letland kleven, waar Kremlin-vriendelijke media soms zelfs de enige informatiebron voor Russischsprekende Letten.

Rusland-scepticisme, niet Russofobie, beweegt de Letten

Volgens Zweeds politicoloog Claes Levinsson, professor aan de Uppsala Universiteit, is de Letse situatie niet zo simpel als de Russische media het beschrijft. “Bijna geen enkel politiek probleem in de Baltische Staten kan worden uitgelegd zónder rekening te houden met Rusland”, beaamt Levinsson. Maar Rusland-scepticisme is niet altijd hetzelfde als irrationele angst. “Rusland is een grootmacht met vaak fundamenteel andere belangen dan Europa”. Dat Rusland de illegale migranten niet tegenhoudt komt dan ook omdat Rusland deels incompetent is maar deels ook niet altijd de behoefte heeft Europa te helpen. “Letland begrijpt dat heel goed en neemt het hef in eigen handen,” stelt Levinsson. Of de

migrantenkwesitie een excuus is om Rusland te isoleren? Dat vindt de professor te gesimplificeerd, het grensproject gaat wel degelijk over het tegenhouden van migranten. “Migratie weegt veel zwaarder in Letland dan in Zweden of Nederland”, aldus Levinsson. Maar dat maakt immigratie geen opgeblazen onderwerp in Letland: “Oost-Europa heeft gewoon een andere geschiedenis wat betreft migratie en is daarom veel terughoudender”.

En ja, dat Letland een Russische minderheid heeft maakt alles nóg ingewikkelder. Het grenshek mag er zijn, maar Letlands ‘Rusland-kwestie’ blijft spelen, duikt op bij ieder groot politiek besluit en wordt vergroot, of verkleind, wanneer iemand daar belang in heeft. Soms loopt Rusland niet alleen langs de grens, maar dwars door de Letse samenleving. Toch is er hoop voor Letten en Russen. “Ik kan je vertellen dat Letten ontzettend aardige mensen zijn,” zegt de Russisch-Letse grensbewoner Maxim aan het eind van zijn interview. “Mijn vriendin is Lets en ik houd ontzettend veel van haar. Ik zie geen grenzen die tussen ons in lopen”.